

Potencijal sinkrono-asinkronoga modela nastave skupnoga sviranja i pjevanja

ANA POPOVIĆ* – BLANKA GIGIĆ KARL**

• <https://doi.org/10.31823/d.31.3.3> •

UDK: 784.6:373.2*378 • Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 6. travnja 2022. • Prihvaćeno: 15. srpnja 2022.

* Ana Popović,
mag. musicol.,
Fakultet za odgojne i
obrazovne znanosti,
Sveučilište Josipa
Jurja Strossmayera u
Osijeku,
Cara Hadrijana 10,
p. p. 330, 31 000 Osijek,
Hrvatska,
apopovic@foozos.hr

** Dr. sc. Blanka Gigić
Karl, Akademija za
umjetnost i kulturu,
Sveučilište Josipa
Jurja Strossmayera u
Osijeku, Ulica Kralja
Petra Svačića 1/F,
31 000 Osijek,
Hrvatska, blanka.
gigic@gmail.com

Sažetak: U radu je istražena uspješnost sinkrono-asinkronoga modela nastave skupnoga sviranja i pjevanja u okviru kolegija Glazba s praktikumom na redovnom i izvanrednom studiju Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku za vrijeme virtualne nastave. Rezultati pokazuju da su studenti dobro prihvatili taj model nastave te se on pokazuje kao dobar način mrežnoga svladavanja toga predmeta, ali i kao potencijalni model za poboljšanje skupne nastave sviranja u budućnosti.

Ključne riječi: sinkrono-asinkroni model nastave; skupna nastava sviranja; nastava klavira, neumjetnički studij; odgojitelji; glazbena kultura; studenti.

Uvod

Sviranje instrumenta smatra se vještinom koju je potrebno samostalno svladati. Pri učenju sviranja bitno je redovito vježbati kako bi se ta vještina svladala. U tom procesu veliku ulogu ima vodstvo glazbenoga pedagoga koji usmjerava, savjetuje i ispravlja učenika, no vještinu svladava sam učenik. Zbog složenosti notnoga pisma i samih tehnika sviranja instrumenta kontinuirano umjetničko glazbeno obrazovanje omogućeno je u vidu osnovne i srednje glazbene škole te različitih glazbenih smjerova na visokoškolskim ustanovama (akademije, fakulteti).¹

Odgojitelji i učitelji u svojem radu bave se i pedagogijom glazbe te njihovo obrazovanje uključuje glazbenu izobrazbu. Ta glazbena izobrazba nije na umjetničkoj, već na stručnoj razini, no također uključuje i stjecanje vještine sviranja nekoga instrumenta; mahom klavira ili sličnoga instrumenta s tipkama. Nastava sviranja instrumenta, iako se provodi u manjim skupinama, ipak nije individualna, za razliku od nastave instrumenta u glazbenim školama i na umjetničkim studijima, što zahtijeva poseban pristup i uvelike utječe na konačni rezultat. Osim toga valja napomenuti da studenti² koji pohađaju učiteljski ili studij ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja nemaju obavezu polaganja prijemnoga ispita iz glazbe, a rijetki među njima imaju prethodnu glazbenu izobrazbu iz područja sviranja nekoga instrumenta. Takve skupine studenata vrlo su heterogene i potreban je velik trud i rad za svladavanje osnova sviranja instrumenta koje su potrebne za njihovo osposobljavanje za provođenje glazbenih aktivnosti pri kasnijem radu u struci.³

U ožujku 2020. godine situacija je dodatno otežana uvođenjem nastave na daljinu zbog pandemije uzrokovane bolešću COVID-19. Tradicionalno kontaktno učenje sviranja, koje se uvelike oslanja na izravnu (trostranu) komunikaciju između profesora, studenta i instrumenta, prebačeno je u virtualnu sferu. Na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku tako je dio nastave sviranja proveden pomoću instruktivnih audiovideozapisa koji su postavljeni na YouTubeov kanal. Te snimke studenti su vrlo dobro prihvatili, te je odlučeno da će ih se rabiti i u sljedećoj akademskoj godini (2020./2021.) u okviru kolegija Glazba s praktikumom (studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja), iako nastava sviranja u toj godini nije bila u potpunosti ostvarena na daljinu. Nakon završene akademske godine (2020./2021.) provedeno je istraživanje kako bi se utvrdilo koliko su snimke bile korisne i na koji su se način studenti njima koristili. Ovaj rad donosi rezultate toga istraživanja.

1. Osobitosti kolegija Glazba s praktikumom

1.1. PROBLEMATIKA SKUPNE NASTAVE SVIRANJA

Nastava sviranja na našim se prostorima tradicionalno izvodi individualno. Tako učenici koji pohađaju glazbenu školu od početka školovanja pa do završetka studija imaju individualnu nastavu instrumenta najčešće dva puta tjedno, a taj model nastave broj-

¹ HRVATSKI SABOR, Zakon o umjetničkom obrazovanju, u: *Narodne novine* 130(2011.); MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, Glazbene škole. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/umjetnicko-obrazovanje/glazbene-skole/465> (6. 4. 2022.).

² Pojam *student* u radu se koristi u jednakoj mjeri za osobe muškoga i ženskoga spola.

³ *Isto.*

ni autori smatraju najboljim, ako ne i jedinim, načinom stjecanja vještine sviranja.⁴ S druge strane postoji literatura u kojoj se navodi da se u drugim dijelovima svijeta nastava instrumenta tradicionalno izvodi skupno,⁵ a jedan od takvih modela, Yamaha Music School⁶ provodi se i u Hrvatskoj.⁷ U formalnoj glazbenoj izobrazbi u Hrvatskoj skupna nastava instrumenta, iako postoji na neumjetničkim (mahom učiteljskim i odgojiteljskim) studijima, često se opisuje kao zahtjevna i problematična,⁸ pogotovo s aspekta treme studenata u takvom okruženju.⁹ Rojko se ističe kao jedini pravi zagovaratelj takvoga pristupa nastavi kad naglašava da je tu »riječ o skupnoj nastavi, u kojoj se na strogo pragmatičan način uči sve ono što će učitelju/učiteljici [iako je na ovom mjestu upotrijebljena riječ učitelj/učiteljica, a ne odgojitelj/odgojiteljica radi se o analizi kolegija Glazba s praktikumom koji se provodi na studije ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, op.a.] biti potrebno u nastavnom radu.«¹⁰ Rojko se u svom tekstu jasno ograđuje i od toga da će rezultat te izobrazbe biti na umjetničkoj razini: »(...) studij glazbe na studiju predškolskoga odgoja i razredne nastave nije i ne može biti (sveučilišni) umjetnički, nego jest i može biti samo stručni studij.«¹¹

⁴ T. ŠKOJO, M. SABLJAR, Interakcija nastavnika i učenika u nastavi instrumenta, u: A. PEKO, M. IVANUŠ GRMEK, J. DELCHEVA DIZDAREVIKJ (ur.), *Didaktički izazovi III Didaktička retrospektiva i perspektiva KAMO I KAKO DALJE?*, Osijek, 2020., 132–146.; M. SABLJAR, *Procjene nastavnika glasovira o kompetencijama potrebnima za poučavanje sviranja glasovira u glazbenim školama* [doktorska disertacija], Zagreb, 2019.; J. ZLATAR, *Odabrana poglavlja iz metodike nastave klavira*, Zagreb, 2015.; J. ZLATAR, *An introduction to piano interpretation*, Zagreb, 1999.; P. ROJKO, Psihologija i nastava instrumenta, u: *Tonovi* 27/28 (1996.), 6–16.

⁵ Usp. P. D. PIKE, The differences between novice and expert group-piano teaching strategies: A case study and comparison of beginning group piano classes, u: *International Journal of Music Education*, 32(2014.)2, 213–227.

⁶ Usp. M. L. MIRANDA, Developmentally Appropriate Practice in a Yamaha Music School, u: *Journal of Research in Music Education*, 48(2000.)4, 294–309.

⁷ Više o školi: YAMAHA MUSIC SCHOOL HRVATSKA. Dostupno na: <https://yamhamusic-school-hrvatska.hr> (13. 2. 2022.).

⁸ L. ŠENK, G. ERCEGOVAC JAGNJIĆ, Poteškoće u nastavi sviranja na učiteljskom studiju, u: *Život i škola*, 50(2004.)12, 116–124.; R. SAM-PALMIĆ, Glazbeno teorijski i praktični aspekti obrazovanja odgojitelja i učitelja, u: R. BACALJA (ur.), *Djetinjstvo, razvoj i odgoj*, Zadar, 2003., 119–124.

⁹ G. ERCEGOVAC JAGNJIĆ, L. NIKOLIĆ, Trema studenata prilikom sviranja i pjevanja, u: T. VRANDEČIĆ, A. DIDOVIĆ (ur.), *Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju*, Zagreb, 2010., 90–102.; M. RIMAN, Važnost učiteljevih osobina za uspješan rad u nastavi glazbenog odgoja, u: R. BACALJA (ur.), *Djetinjstvo, razvoj i odgoj*, Zadar, 2003., 159–168.; S. ŠAMANIĆ, Strah studenata kao ometajući faktor aktivnog sudjelovanja u realizaciji sadržaja kolegija sviranja, u: R. BACALJA (ur.), *Dijete, odgojitelj i učitelj*, Zadar, 2004., 145–150.

¹⁰ P. ROJKO, »Problem podmetanja palca pri sviranju instrumenta s tipkama« na učiteljskim fakultetima, ili: O biti ili ne-biti učenja glazbe vrtičkih odgojitelj(ic)a i učitelj(ic)a razredne nastave, u: *Tonovi*, 55(2010.), 60–98., ovdje 74.

¹¹ *Isto*, ovdje 68.

Metodički postupci koji se koriste pri skupnoj nastavi instrumenta na studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja nisu opisani u stručnoj literaturi, vjerojatno zbog pretpostavke da su nastavnici koji izvode nastavu dovoljno kompetentni za izvođenje te nastave. Zbog relativno loše opremljenosti učionica u kojima se provodi nastava sviranja, odnosno najčešće samo jednoga instrumenta u učionici,¹² teško je skupnu nastavu provoditi na suvremeni način, kao simultano sviranje cijele skupine, onako kako to provode u Sjedinjenim Američkim Državama ili pak u privatnoj Yamaha Music School. Stoga se nastava sviranja vrlo često provodi na način da nastavnik sadržaje demonstrira na svom instrumentu, *ex cathedra*, a potom se studenti jedan po jedan izmjenjuju na instrumentu i sviraju i pjevaju te dobivaju individualne savjete o tome kako poboljšati svoju izvedbu. Pri tome ostatak skupine relativno koncentrirano prati taj proces kako bi eventualno čuli neke savjete koje će primijeniti i u vlastitom radu. Takav model nastave, iako jedini moguć s obzirom na okolnosti, zapravo, i nije *skupni*, jer svaki student individualno svira, a demonstracija na jednom instrumentu za skupinu od više od 12 osoba takva je da bi se isto tako mogla izvoditi i za sve studente na godini odjednom.¹³ Pri tome svakako valja navesti da nastavnici koji provode nastavu sviranja mahom imaju temeljito glazbeno obrazovanje koje su započeli u djetinjstvu i stekli individualnom nastavom. Očekivano je stoga da će i savjete i način rada barem u nekoj mjeri provoditi metodom »vlastite kože«¹⁴, dakle kao prilagođen, odnosno, prema Rojku, »strogo pragmatičan«¹⁵, ali ipak individualni, a ne skupni pristup.

Problematika (nedovoljnoga) stjecanja stručnih glazbenih kompetencija i prikladan model nastave za obrazovanje budućih odgojitelja često se raspravlja i u akademskim krugovima u Hrvatskoj,¹⁶ ali i izvan nje.¹⁷

¹² L. NIKOLIĆ, Evaluacija modela glazbenoga obrazovanja budućih učitelja primarnoga obrazovanja, u: *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 66(2017.)2, 161–179., ovdje 170.

¹³ Jednostavno nije moguće da toliko osoba stane oko klavira i kvalitetno prati nastavnikovu demonstraciju, tako da se dosta toga demonstrira isključivo zbog slušne percepcije, a tehnička izvedba na klaviru prenosi se metodom opisivanja.

¹⁴ T. ŠKOJO, M. SABLJAR, Nove paradigme u poučavanju sviranja klavira, u: *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62(2016.)3, 259–274.

¹⁵ P. ROJKO, »Problem podmetanja palca pri sviranju instrumenta s tipkama« na učiteljskim fakultetima, ili: O biti ili ne-biti učenja glazbe vrtičkih odgojitelj(ica) i učitelj(ica) razredne nastave, 74.

¹⁶ L. NIKOLIĆ, G. ERCEGOVAC-JAGNJIĆ, Neki ishodi učenja nastave glazbe u općem obrazovanju kao pretpostavka učenja glazbe na studijima za odgojitelje predškolske djece i učitelje primarnog obrazovanja, u: V. SVALINA (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 6: Glazba u školi – stanje i perspektive: zbornik radova*, Osijek, 2020., 217–235.

¹⁷ Usp. F. CHUNG, The Impact of Music Pedagogy Education on Early Childhood Teachers' Self-Efficacy in Teaching Music: The Study of a Music Teacher Education Program in Hong Kong, u: *Asia-Pacific Journal Of Research In Early Childhood Education*. 15(2021.)2, 63–86.

1.2. STUDIJSKI PROGRAM KOLEGIJA

Kolegij Glazba s praktikumom provodi se u okviru sveučilišnoga preddiplomskoga studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja¹⁸ za studente prve godine studija. Kolegij ima relativno velik broj sati; tijekom zimskoga semestra studenti imaju jedan sat predavanja i tri sata vježbi tjedno, a u ljetnom imaju jedan sat predavanja i dva sata vježbi tjedno, što ukupno čini 30 sati predavanja i 75 sati vježbi. Ukupni broj ECTS bodova za kolegij u obama semestrima jest šest.

Kolegij obuhvaća različite sadržaje iz područja glazbene teorije, glazbene kulture i sviranja te mu je cilj osposobiti buduće odgajatelje za izvođenje glazbenih aktivnosti. Očekuje se da će student, nakon uspješno završenoga kolegija, moći pjevati i svirati dječje pjesme, provoditi aktivnost slušanja glazbe, izvoditi brojalice i glazbene igre te provoditi aktivnost sviranja na dječjem instrumentariju.

Sadržaj kolegija podijeljen je u pet velikih cjelina:

Prva cjelina odnosi se na studentovo usvajanje vještine pjevanja i sviranja. U studijskom programu nabrojeno je ukupno 47 pjesama koje bi studenti trebali naučiti pjevati i svirati uz sljedeću napomenu: »(...) svrha pjevanja i sviranja je usvajanje pjesmica te istodobno razvijanje pjevačkih sposobnosti studenata i svladavanje vještine sviranja.«

Druga cjelina odnosi se na studentovo usvajanje osnova teorije glazbe koje služe za potrebe sviranja instrumenta. Student bi tako trebao usvojiti značenje i praktičnu primjenu notnoga crtovlja, takta, naziva nota i njihova trajanja, notnih stanki, znakova za produženje nota i stanki, mjere, ritma, ritamskih figura, predtakta i uzmaha, violinskoga ključa, glazbene abecede, predznaka, akorada, oznaka za tempo, dinamiku, agogiku i artikulaciju.

Treća cjelina odnosi se na upoznavanje glazbene literature. Studenti bi trebali višekratnim aktivnim slušanjem upoznati ukupno 10 navedenih skladbi.

Četvrta cjelina odnosi se na usvajanje brojalica i glazbenih igara. Student bi trebao naučiti izvoditi četiri navedene brojalice i četiri navedene glazbene igre.

Peta cjelina odnosi se na usvajanje vještine sviranja nabrojelih glazbala dječjega instrumentarija. Studijski program ne specificira što će točno studenti svirati na dječjem instrumentariju.

¹⁸ SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU, UČITELJSKI FAKULTET U OSIJEKU, Preddiplomski sveučilišni studijski program ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, Osijek, 2009. Dostupno na: <https://www.foozos.hr/studiji/studijski-programi-i-ishodiucenja?download=644:sveucilisni-preddiplomski-studij-ranoga-i-predskolskog-odgoja-i-obrazovanja> (17. 2. 2022.).

1.3. IZVEDBA KOLEGIJA GLAZBA S PRAKTIKUMOM U AKADEMSKOJ GODINI 2020./2021.

Kolegij Glazba s praktikumom na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u akademskoj godini 2020./2021. izveden je na način da je nastava vježbi počela kontaktno, no krajem zimskoga semestra, zbog pogoršane epidemiološke situacije, nastava je prebačena u virtualni oblik. Nastava predavanja izvedena je virtualno, pomoću Big Blue Button aplikacije. U ljetnom semestru, zbog poboljšanja epidemiološke situacije, nastava vježbi ponovno je održavana kontaktno.

Studenti su tijekom godine bili obvezni svladati 20 početnih vježbi iz sviranja te naučiti pjevati i svirati ukupno 35 pjesama podijeljenih u četiri kolokvija. Sadržaj osnova teorije glazbe bio je podijeljen u ukupno četiri cjeline s pisanim kolokvijem na kraju svake. Sadržaj poznavanja glazbene literature obuhvaćao je upoznavanje ukupno 38 skladbi, od kojih je 14 bilo potrebno i slušno analizirati, a provjera usvojenosti tih sadržaja sastojala se od dvaju kolokvija. Sviranje, kao složena vještina koja se stječe kontinuiranim radom, održavalo se usporedno s nastavom ostalih sadržaja, a od ukupne količine od 75 sati vježbi, sviranju je posvećeno njih 60, pri čemu su studenti na nastavu dolazili podijeljeni u dvije skupine od po 17,¹⁹ odnosno 18 studenata. Studenti su na početku godine, uz notne zapise vježbi i pjesama koje trebaju odsvirati, dobili i YouTubeove poveznice s njihovim snimkama te su ih rabili pri samostalnom radu kod kuće. Studenti su također, za vrijeme mrežne nastave, snimali i svoje izvedbe pjesama koje su potom bile zajednički preslušavane u nastavnom terminu.

1.4. IZAZOVI IZVANREDNOGA STUDIJA

Na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku postoji i izvanredni sveučilišni preddiplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Izvanredni studij osobit je način studiranja. Taj studij obuhvaća sve sadržaje kao i redoviti, no provodi se u upola manjem broju sati nastave koja je organizirana u blokovima tijekom vikenda. Od studenata koji pohađaju izvanredni studij očekuje se veća organiziranost i veći udio samostalnoga rada. Nastavu sviranja, organiziranu kao kontinuirano praćenje napretka studenta, vrlo je teško provoditi jer nastava u blokovima podrazumijeva i veće vremenske razmake među terminima. Uz to izvanredni studenti brojniji su od redovitih (u ak. god. 2020./2021. na prvoj godini studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja bilo je upisano 35 redovitih i 72 izvanredna studenta) i u većem udjelu pripadaju ranjivoj skupini studenata: stariji studenti/ce, studenti/ce s invaliditetom, studenti/ce s djecom, studenti/ce

¹⁹ Iako je u radu L. NIKOLIĆ *Evaluacija modela glazbenoga obrazovanja budućih učitelja primarnoga obrazovanja* navedeno da bi se skupna nastava trebala provoditi u skupinama od 12 studenata.

pripadnici romske manjine, studenti/ce iz obitelji nižega ekonomskoga statusa, iz strukovnih srednjih škola, koji rade uz studij u znatnom opterećenju, koji putuju na studij, pripadnici/ce LGBT orijentacije, studenti/ce iz alternativne skrbi, studenti/ce beskućnici, studenti/ce iz ruralnih područja, manjih mjesta i otoka te izbjeglice i tražitelji azila.²⁰ Blokovi nastave vježbi bili su organizirani na način da je dio nastave posvećen stjecanju glazbenoteorijskih znanja, a dio stjecanju pjevačkih vještina i vještina sviranja. Vježbe sviranja nisu bile toliko strogo odijeljene od ostatka nastave, a obuhvaćale su otprilike 30 sati, pri čemu su studenti bili podijeljeni u tri skupine od po 24 studenta. Studenti izvanrednoga studija imali su jednake obveze kao i studenti redovitoga studija. I oni su na početku godine, uz notne zapise vježbi i pjesama koje trebaju odsvirati, dobili i YouTubeove poveznice s njihovim snimkama, kao pomoć pri samostalnom radu kod kuće. I izvanredni su studenti imali zadatak snimiti svoje izvedbe pjesama za vrijeme mrežne nastave te su te snimke zajednički preslušavane u nastavnom terminu.

1.5. UPOTREBA YOUTUBEOVA KANALA U NASTAVI

Nastava sviranja na daljinu nije novost koju je donijela pandemija, već postoji niz godina. Koutsoupidou²¹ u svojem radu objavljenom još 2015. godine donosi podatke o različitim načinima održavanja nastave klavira na daljinu uz pomoć interneta. Općenito se nastavu može podijeliti na onu koja se provodi sinkrono, odnosno komunikacijom u realnom vremenu, i onu koja se provodi asinkrono, odnosno odgodom. Sinkrona nastava sviranja klavira podrazumijeva odgovarajuće tehničke uvjete, kao što su brza i stabilna internetska veza, mrežne kamere odgovarajuće kvalitete, digitalne klavijature i odgovarajuća programska podrška.²² Takva vrsta

²⁰ NACIONALNA SKUPINA ZA UNAPREĐENJE SOCIJALNE DIMENZIJE VISOKOG OBRAZOVANJA, Podzastupljene i ranjive skupine u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj, 2016., 3. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Visoko-Obrazovanje/RazvojVisokogObrazovanja/Podzastupljene%20i%20ranjive%20skupine%20u%20visokom%20obrazovanju%20u%20Republici%20Hrvatskoj.pdf> (17. 2. 2022.).

²¹ Usp. T. KOUTSOUPIDOU, Online distance learning and music training: benefits, drawbacks and challenges, u: *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 29(2014.)3, 243–255. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/02680513.2015.1011112> (17. 2. 2022.).

²² Usp. K. SHOEMAKER, G. VAN STAM, e-Piano: A case of Music Education via e-learning in rural Zambia, u: *Conference: Frontiers of Society On-Line*, Proceedings, Raleigh, 2010. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/263848526_ePiano_a_case_of_music_education_via_internet_in_rural_Zambia (17. 2. 2022.); A. VERVERIS, A. APOSTOLIS, Online Music Education in the Era of COVID-19: Teaching Instruments in Public Music Secondary Schools of Greece During the 2020 Lockdown, u: *International Conference on Studies in Education and Social Sciences*, Istanbul, 2020. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/349105299_Online_Music_Education_in_the_Era_of_COVID-19_Teaching_Instruments_in_Public_Music_Secondary_Schools_of_Greece_During_the_2020_Lockdown (17. 2. 2022.)

nastave, iako neka istraživanja pokazuju da donose slične (ako ne i bolje!) rezultate kao tradicionalna kontaktna nastava,²³ nije bila opcija za održavanje nastave kolegija Glazba s praktikumom jer ni nastavnik ni studenti nisu imali potrebne tehničke uvjete i opremu. Mrežne platforme, poput Zooma, Google Classrooma, MS Teamsa i Big Blue Butтона, iako podržavaju verbalnu komunikaciju u realnom vremenu, ipak pokazuju poteškoće u sinkronom prijenosu zvuka u odnosu na videoprijenos, a loša tehnička opremljenost i neadekvatna internetska veza uzrokuju i šumove i pucanja veze. Asinkrona nastava odnosi se na onu koja se odvija dopisno, s vremenskim odmakom. I takva nastava klavira postojala je i prije pandemije, a zbog manjih tehničkih zahtjeva mnoge su se institucije priklonile takvoj vrsti nastave na daljinu u trenutku kad je zbog pandemije bilo nužno prekinuti kontaktnu nastavu.²⁴

Budući da je akademska godina 2020./2021. započela kontaktno, no s perspektivom mogućega prelaska na nastavu na daljinu, bilo je nužno izraditi model nastave koji je prikladan za prelazak iz jednoga formata nastave u drugi. Prethodne je godine nastava sviranja u ljetnom semestru neplanirano prebačena u formu nastave na daljinu i izvodila se u potpunosti asinkrono; sa studentima se komuniciralo isključivo elektroničkom poštom. Takva nastava bila je gotovo individualna: nastavnik je preslušavao snimke sviranja i pjevanja koje je svaki pojedini student slao te im je davao povratne informacije i savjete za daljnje vježbanje. Kako je jedna od glavnih metoda u nastavi sviranja demonstracija, nastavnik je sve pjesme snimio te studentima kao pomoć u vježbanju poslao snimke. Zbog veličine datoteka te je snimke bilo jednostavnije dijeliti kao poveznice na YouTubeov kanal nego izravno. Takva nastava, iako su ju studenti dobro prihvatili, nije bila dugoročno održiva, jer je oduzimala mnogo više vremena nego je predviđeno satnicom predmeta. Stoga je u sljedećoj godini bilo važno pronaći neko održivo rješenje. Rješenje je pronađeno u vidu hibridnoga modela koji je kombinirao asinkronu i sinkronu nastavu. Budući da je Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti za svu mrežnu nastavu omogućio korištenje Big Blue Button platformom za nastavu u realnom vremenu, nastava sviranja održavana je u terminima i satnici predviđenoj redovnim rasporedom. Studenti su međutim za nastavu bili dužni unaprijed pripremiti snimke sviranja i pjevanja te ih učitati na svoj kanal na YouTubeu i te su se snimke bez velikih poteškoća mogle dobro reproducirati u nastavi. Tako je student, iako nije svirao u realnom vremenu, ipak, u izravnoj komunikaciji mogao dobiti povratne informacije i upute za daljnji rad. Također su i ostali studenti bili u mogućnosti poslušati rad

²³ Usp. P. D. PIKE, K. SHOEMAKER, The effect of distance learning on acquisition of piano sight-reading skills, u: *Journal of music, technology & education*, 6(2013.)2, 147–162.

²⁴ Usp. I. YÜCETOKER, Ç. E. ANGI, T. KAYNAK, Evaluation of Asynchronous Piano Education and Training in the COVID-19 Era: *Educational Research and Reviews*, 16(2021.)4, 109–117. Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1296736> (17. 2. 2022.).

svojih kolega te učiti i na njihovim primjerima. Tijekom nastave mnogi su studenti u svojim domovima u isto vrijeme dok su slušali snimke i pratili nastavnikove komentare samostalno svirali u skladu s dobivenim uputama i savjetima te se nastavniku odmah povratno javljali, ako su trebali dodatne upute.

YouTubeov kanal također je iskorišten kao alat za učenje, a ne samo medij za prijenos snimaka. Svaka pjesma bila je snimljena u trima inačicama: jedna snimka uključivala je nastavnikovo sviranje i pjevanje prve kitice pojedine pjesme, a postojale su i dvije pomoćne snimke: jedna u kojoj nastavnik svira samo dionicu desne ruke i jedna u kojoj nastavnik svira samo dionicu lijeve ruke. Sve su snimke bile kadrirane na način da su prikazivale nastavnikove ruke na klaviru iz ptičje perspektive, kako bi studenti što bolje vidjeli točan položaj i pokrete ruku. Odlučeno je da će glavna snimka pjesama uključivati samo prvu kiticu jer će tako snimka biti kraća i studenti će njome lakše manipulirati.²⁵ Ideja da bi se snimka pjesme eventualno snimila u polaganijem tempu (za lakše praćenje) bila je razmatrana i odbačena iz četiriju razloga: 1. Ni jedna od pjesama ne izvodi se u osobito brzom tempu, uglavnom su sve u umjerenom i polaganom tempu, pa zapravo i nema potrebe za dodatnim usporavanjem; 2. Važno je da studenti imaju slušnu sliku onoga što se očekuje od njih, a polaganija inačica otvorila bi raspravu o tome očekuje li se možda takva spora izvedba kao konačni rezultat; 3. YouTube omogućuje usporavanje snimaka, pa je moguće usporiti one dijelove koje se možda ne može dovoljno dobro shvatiti u uobičajenom tempu; 4. Studenti su, osim nastave sviranja, u okviru istoga predmeta učili i osnove notnoga pisma i snimka nije zamišljena kao zamjena za notni zapis pjesme, koji je sam po sebi statičan i u njemu se problematična mjesta mogu promatrati koliko god dugo je to nekomu potrebno. Uloga pomoćnih snimaka u procesu učenja pjesme bila je zamišljena ponajprije kao slušna za desnu ruku, kako bi se lakše shvatio ritam pjesme, te kao vizualna za lijevu ruku, kako bi se lakše vizualizirali skokovi u akordičkoj pratnji. Pjevanje na snimkama bilo je zamišljeno kao pomoć u svladavanju pravilne dikcije te pravilne intonacije i fraziranja, pa zato nije uključivalo umjetničke intervencije u vidu izražene dinamike ili agogike, već je bilo ogoljeno na puko reproduciranje notnoga zapisa. YouTube ispod svojih videozapisa nudi mogućnost dodavanja opisa. Ta je mogućnost iskorištena za to da se uputi na zahtjevnija mjesta u pjesmi i upozori na specifičnosti u prstometu, predznacima, ritmu i slično.

Nastavnik je pak mogućnosti YouTubea iskorištavao za praćenje studentskoga korištenja snimkama. Snimke na YouTubeu nisu bile postavljene da budu javno dostu-

²⁵ Pretpostavka je bila da će studenti, ako naiđu na neko problematično mjesto u pjesmi, na snimci pronaći samo taj dio i poslušati ga ponovno, slično kao što bi u kontaktnoj nastavi nastavnik posebno demonstrirao zahtjevnija mjesta.

pne, već im se moglo pristupiti isključivo poveznicom koju je poslao studentima. Na svakom videozapisu moguće je vidjeti koliko je puta preslušan te je li preslušan do kraja ili višekratno, kao i razdoblje u kojem se najviše pristupalo snimkama. Komentarima ispod snimaka, iako ih YouTube omogućuje, nisu bili upotrebljavani jer zbog velikoga broja snimaka ne bi bilo moguće na njih odgovoriti kvalitetno i na vrijeme. U skladu s onim što je pokazivala statistika posjećenosti pojedinih videa, nastavnik je oblikovao nastavu u realnom vremenu tako što bi sa studentima komentirao o razlozima zbog kojih im je bilo potrebno višekratno preslušavanje pojedinih snimaka. Osim toga po posjećenosti snimaka bilo je moguće uočiti kako su se studenti u pjesmama koje su svirali pred kraj godine sve manje koristili snimkama, a pogotovo pomoćnim snimkama, što upućuje na njihovu veću samostalnost u svladavanju notnoga pisma nego na početku godine.

Zbog toga što je takav model nastave kombinirao aspekte sinkronijskoga s aspektima asinkronijskoga modela, možemo ga nazvati sinkrono-asinkronijskim.

2. Cilj i hipoteze istraživanja

Studenti su u velikom broju položili kolegij Glazba s praktikumom: na redovitom studiju svi su studenti položili kolegij, a na izvanrednom ih je položilo ukupno 59 studenata, što čini gotovo 82 posto. Međutim uspješnost studenata u svladavanju kolegija, iako ohrabrujuća, ne upućuje na prednosti i nedostatke toga modela nastave. Budući da je takav sinkrono-asinkroni model prvi put upotrijebljen u nastavi sviranja, bilo je važno utvrditi koliko je bio uspješan i postoji li prostor za njegovo poboljšanje, što je ujedno i cilj ovoga istraživanja.

Hipoteze istraživanja bile su sljedeće:

- H1: Studenti su dobro prihvatili hibridni sinkrono-asinkroni model nastave sviranja.
- H2: Snimke pjesama koristan su alat u nastavi sviranja kolegija Glazba s praktikumom online.
- H3: Snimke pjesama koristan su alat u skupnoj nastavi sviranja općenito.

3. Metode i tijek istraživanja

Instrument korišten u istraživanju bio je anketni upitnik. Nakon završene akademske godine, dakle nakon što su studentima završile sve obveze prema kolegiju u toj akademskoj godini, studentima je (4. listopada 2021.) elektroničkom poštom poslana poveznica na Google Formsov obrazac koji je sadržavao pitanja na koja su zamoljeni odgovoriti. Anketa je bila u potpunosti anonimna i procijenjeno vrijeme ispunjavanja bilo je 5 minuta.

Anketni upitnik sastojao se od triju dijelova. U prvom dijelu studenti su odgovarali na nekoliko općih pitanja o tome u sklopu kojega su kolegija pohađali nastavu sviranja, odnosno pohađaju li redoviti ili izvanredni studij te je li kolegij Glazba s praktikumom ispunio njihova očekivanja. Prvi dio uključivao je i nešto konkretnija pitanja o tome koliko su im snimke pjesama i upute ispod njih te pomoćne snimke lijeve i desne ruke bile korisne. Pitanja su bila zatvorenoga tipa i nudila su četiri mogućnosti odgovora: »da«, »uglavnom da«, »djelomično« i »ne«. Skaliranje odgovora po uzoru na Likertovu skalu bilo je izbjegnuto jer zbog prirode istraživanja nema baš smisla ponuditi sasvim neutralan odgovor. Pretpostavka je bila da ako nekomu od ispitanika snimke nisu bile u barem nekoj mjeri korisne, taj se ispitanik onda njima nije ni koristio. Drugi dio anketnoga upitnika sastojao se od niza od ukupno 14 tvrdnji, a ispitanici su bili zamoljeni označiti one za koje smatraju da se odnose na njih. Tim se tvrdnjama ispitao stav ispitanika o tome koliko je mrežna nastava uspješna u odnosu na kontaktnu (»Snimke sviranja pjesmica ne mogu zamijeniti nastavu 'uživo'.«) i način na koji su se ispitanici služili snimkama (»Snimke su mi bile dobra pomoć u svladavanju osnova sviranja klavira.«, »Potpuno sam samostalno svladavao/la zadane pjesmice bez upotrebe snimki.«, »Snimkama sam se koristio/la u onim slučajevima kad nisam bio/bila siguran/na kako odsvirati pojedina mjesta u pjesmicama.«, »Preslušao/la sam sve snimke pjesmica.«, »Preslušao/la sam samo snimke cijele prve kitice pjesama.«, »Snimke u kojima lijeva i desna ruka sviraju posebno svoje dionice bile su mi korisne.«, »Snimke u kojima lijeva i desna ruka sviraju posebno svoje dionice suvišne su.«). Ispitanici su mogli izraziti i svoj stav o kvaliteti materijala (»Bilo bi bolje da je na snimkama bila cijela pjesmica, a ne samo prva kitica.«, »Sviranje i pjevanje na snimkama bilo je zadovoljavajuće kvalitete.«, »Sviranje i pjevanje na snimkama nije bilo zadovoljavajuće kvalitete.«) te procjenu vlastite uspješnosti i uspješnosti toga oblika nastave u stjecanju vještine sviranja i pjevanja (»Uz snimke pjesmica i ostale upute koje sam dobio/la mogao/la sam samostalno naučiti svirati.«, »Smatram da je takav način učenja dovoljan za naučiti osnove korištenja instrumentom.«, »Smatram da je takav način učenja dovoljan za naučiti dobro svirati i pjevati te koristiti se notnim zapisom pjesmice.«).

Treći dio anketnoga upitnika bio je otvorenoga tipa, ispitanici su zamoljeni da u nekoliko riječi opišu jesu li im snimke pjesmica bile korisne i na koji način te smatraju li da je to bio dobar način za mrežno usvajanje sadržaja toga predmeta, uz napomenu da su i bilo kakve sugestije o tome kako bi se moglo poboljšati snimke i nastavu sviranja u budućnosti dobrodošle.

Anketu su ispunila 32 studenta redovitoga studija (više od 91 posto) te 57 studenata izvanrednoga studija (više od 79 posto), što znači da obuhvaća 83,2 posto ukupnoga broja ispitanika, te se njezini rezultati mogu smatrati relevantnima. O

razlozima nešto manjega odaziva studenata izvanrednoga studija može se nagađati, no velika je vjerojatnost da su neki od studenata jednostavno odustali od studija i zato smatrali da nije potrebno ispuniti anketu. U prilog tomu govori podatak da se od 72 studenta koji su upisali prvi semestar, njih 69 upisalo u drugi, a 62 u treći,²⁶ s time da tih 62 uključuje i četiri ponavljača, tako da je ukupan broj studenata koji su pohađali nastavu Glazbe s praktikumom u ak. god. 2020./2021. i upisali drugu godinu studija, zapravo, 58.²⁷ Dobiveni rezultati kvantitativno su i kvalitativno obrađeni. Kvantitativna obrada uključivala je postotnu analizu, a kvalitativna značenjsku analizu i klasifikaciju.

4. Rezultati

Na općenito pitanje o tome je li kolegij Glazba s praktikumom ispunio njihova očekivanja, većina studenata, njih 76, odgovorila je da jest, 11 ih je odgovorilo da je kolegij uglavnom ispunio očekivanja, dok ih se dvoje izjasnilo da kolegij nije ispunio njihova očekivanja.

Na pitanja o tome koliko su im snimke bile korisne, 86 studenata (96,6 %) odgovorilo je da su im snimke prve kitice pjesama bile korisne, 85 studenata (95,5 %) odgovorilo je da su im snimke desne ruke zadanih pjesmica bile korisne, dok ih se 86 (96,6 %) izjasnilo da su im snimke lijeve ruke zadanih pjesmica bile korisne. Znatno manje studenata izjasnilo se da su im snimke bile uglavnom korisne; za snimke prve kitice pjesama to misle 2 studenta (2,2 %), za snimke desne ruke 5 studenata (5,6 %) i za snimke lijeve ruke 2 studenta (2,2 %). Jedan student izjasnio se da su mu sve snimke bile djelomično korisne uz označenu tvrdnju da je potpuno samostalno svladao zadane pjesmice bez upotrebe snimki. Ni jedan student nije se izjasnio da mu snimke nisu bile korisne. Taj student također se izjasnio i da kolegij Glazba s praktikumom nije ispunio njegova očekivanja.

Posebno pitanje odnosilo se na pisane upute koje su se nalazile uz neke od snimaka. Ukupno 74 studenta (83,1 %) smatralo ih je korisnima, 5 studenata (5,6 %) izjasnilo se da su im uglavnom bile korisne, a 2 studenta (2,2 %) da su im djelomično bile korisne. Osam studenata (9 %) izjasnilo se da nisu primijetili upute.

Drugi dio ankete, sastavljen od različitih tvrdnji s kojima su se studenti slagali, pokazao je zanimljive rezultate. Svega 10 studenata (11,2 %) složilo se s tvrdnjom da

²⁶ Taj podatak preuzet je s Nastavničkoga portala ISVU.

²⁷ Činjenica da od redovitih studenata od studija nije odustao nitko, a od izvanrednih 14, samo potvrđuje nalaze studije: NACIONALNA SKUPINA ZA UNAPREĐENJE SOCIJALNE DIMENZIJE VISOKOG OBRAZOVANJA, Podzastupljene i ranjive skupine u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj, 3.

snimke sviranja pjesmice ne mogu zamijeniti nastavu *uživo*, dok se približno jednak broj studenata (9, što čini 10,1 %) složio s tvrdnjom da su potpuno samostalno svladavali zadane pjesmice bez upotrebe snimki, a jedan se student složio i s tvrdnjom da su snimke u kojima lijeva i desna ruka sviraju posebno svoje dionice suvišne (1,1 %). Studenti su se u manjem postotku složili i s tvrdnjama da su preslušali samo snimke cijele prve kitice pjesama (njih 8, što čini 9 %) i s tvrdnjom da bi bilo bolje da je na snimkama bila cijela pjesmica, a ne samo prva kitica (njih 7, što čini 7,9 %). Oko polovice studenata složilo se s tvrdnjom da su se snimkama koristili u onim slučajevima kad nisu bili sigurni kako odsvirati pojedina mjesta u pjesmicama (njih 44, što čini 49,4 %) i da smatraju da je takav način učenja dovoljan za naučiti dobro svirati i pjevati te koristiti se notnim zapisom pjesmice (njih 48, što čini 53,9 %). Većina studenata slaže se s tvrdnjama da su im snimke u kojima lijeva i desna ruka sviraju posebno svoje dionice bile korisne (njih 62, što čini 69,7 %) te da su uz snimke pjesmica i ostale upute koje su dobili mogli samostalno naučiti svirati (njih 60, što čini 67,4 %). Studenti su se najviše slagali s četirima tvrdnjama: da su preslušali sve snimke pjesmica, da smatraju da je takav način učenja dovoljan za naučiti osnove korištenja instrumentima (njih 66, što čini 74,2 %), da su im snimke bile dobra pomoć u svladavanju osnova sviranja klavira (njih 71, što čini 79,8 %) te da je sviranje i pjevanje na snimkama bilo zadovoljavajuće kvalitete (njih 79, što čini 88,8 %). Valja istaknuti i da se ni jedan student nije složio s tvrdnjom da sviranje i pjevanje na snimkama nije bilo zadovoljavajuće kvalitete.

Treći dio ankete, odnosno prostor za komentar, studenti su ispunili u velikom broju (57) i on se pokazao kao najkvalitetniji dio rezultata. Budući da je broj komentara bio relativno velik, bilo ih je potrebno podijeliti u nekoliko kategorija te ih tematski grupirati.²⁸

Prva skupina odgovora sadrži tri kategorije: komentari koji se odnose na bolju vremensku organizaciju koju je omogućila upotreba snimaka, komentari koji se odnose na opušteniju kućnu atmosferu u kojoj su studenti snimali svoje izvedbe te komentari koji se odnose na mogućnost višekratnoga preslušavanja pjesmica i ciljano usmjeravanje na problematične dijelove pjesme. Zbog toga što su se neki od komentara mogli svrstati u dvije ili čak tri od navedenih kategorija, one su objedinjene u jednu tablicu (tablica 1).

²⁸ U studentskim komentarima zamijećene su brojne pravopisne i gramatičke pogreške. U ovom radu ne će biti analize toga koliko dobro studenti poznaju hrvatski standardni jezik i znaju li se njime služiti, no valja napomenuti da su uočene pravopisne pogreške ispravljene kako bi tekst bio razumljiv i čitak.

Tablica 1. Skupina studentskih komentara koji se odnose na kategorije bolje vremenske organizacije, opušteniju kućnu atmosferu i mogućnost višekratnoga preslušavanja snimaka

komentari koji se odnose na bolju vremensku organizaciju	komentari koji se odnose na opušteniju kućnu atmosferu	komentari koji se odnose na višekratno preslušavanje pjesmica i ciljano usmjeravanje na problem
<p>Snimke su bile korisne i puno su mi pomogle tijekom sviranja. Smatram da je ključno puno vježbati i biti uporan jer jedino na taj način možemo svladati sviranje. Snimke pjesmica su samo dodatna pomoć i bile su mi jako korisne u svladavanju pojedinih mjesta koja su možda malo »teža«. Također online način na kolegiju Glazba s praktikumom mi je puno opušteniji, ali i bolji, jer nam ne oduzima toliko vremena koliko bi nam oduzelo slušanje ostalih na nastavi. <3</p>		
	<p>Snimke pjesmica su bile jako korisne. Uz njih sam savladala i naučila svirati. Ni jedan početak nije lagan ali zato uz trud se može. Nije mi jasno ako netko nije uspio svirati ili slično, jer upute koje smo dobili su točno napisane a i objašnjene. Uz to znam i da je profesorica dala sve od sebe i sav svoj trud kako bi nam sto više objasnila i približila ovaj predmet. Na početku, kao i sto sam rekla je bilo jako teško ali se uspije ako uložiš vrijeme i trud. Smatram da je lakše bilo snimiti i poslati, ima manje treme i nismo toliko »ograničeni« s vremenom Nadam se da će glazbeni u idućoj godini biti zanimljiv kao i prethodne godine. :)</p>	<p>Iako sam uglavnom sama svladavala većinu pjesmica, smatram da su snimke bile korisne jer smo imali opciju da usporimo određene dijelove koji nam nisu bili jasni i mogli smo snimke pregledati koliko god puta nam je bilo potrebno. Smatram da je ovo dobar način za usvajanje sadržaja ovog kolegija online.</p>
<p>Snimke su vrlo korisne jer samostalno možemo vježbati i u kraćem vremenu naučiti svirati, jer smatram da nas je puno da bi na nastavi uživo profesori mogli svakom posebno pružiti jednaku količinu vremena vježbajući sviranje, snimke su super za vježbanje svakom pojedincu.</p>	<p>Ovakav način polaganja ovog kolegija je kvalitetan i manje stresan nego što bi bio uživo, materijali su kompletni, temeljiti i razumljivi.</p>	<p>Snimke su mi puno olakšale sviranje, imala sam priliku vidjeti gdje griješim, mogla sam usporeti video i pratiti usporeno kako profesorica svira i tako vidjeti gdje sam ja pogriješila i što moram ispraviti, a isto tako mogla sam i ponovo pustiti video nekoliko puta, sve dok ne shvatim kako trebam odsvirati da bude točno.</p>

<p>Smatram da je online snimanje lakše i jednostavnije, uz pomoć snimaka profesora. Imam svu slobodu vremena i možemo nesmetano učiti i lakše savladati sviranje. Nadam se nastavku online slanja snimaka i učenja kao u prethodnoj akademskoj godini!</p>	<p>Snimke pjesmica su bile korisne i ovakav način rada mi se svidio, nama studentima koji imamo problem sa sviranjem i gubljenjem koncentracije pred drugima, Slanje snimki je puno pomoglo.</p>	<p>Snimke pjesmica su bile meni osobno jako korisne jer tamo gdje sam zastajala pogledala bih na snimki i zajedno s njom vježbala i ispravljala.</p>
<p>Ovaj način mi je još bolji nego uživo jer si sami odvojimo potrebno vrijeme za svladavanje pjesmice i slobodniji smo.</p>		<p>Snimke pjesmice su mi puno pomogle da savladam sviranje jer sam mogla više puta pregledati pojedinu pjesmicu i dobro naučiti. Smatram da su snimke naveliko olakšale učenje osnova sviranja.</p>
<p>Snimke pjesmica bile su mi korisne u svakome slučaju, a posebno kada nisam bila sigurna za pravilan položaj prstiju na tipkama. Na snimkama mi je podjednako dobro koristilo i sviranje i pjevanje. Smatram da je to bio odličan način za usvajanje sadržaja ovog predmeta online. Također, osobito mi je dobro koristilo snimanje pjesmica i preslušavanje istih, u svrhu polaganja kolegija. Lakše sam svladala gradivo i uštedila vrijeme jer nisam morala dolaziti u učionicu.</p>	<p>Apsolutno se slažem da se ovim putem mogu naučiti osnove sviranja. Osobno kao potpuni početnik osjećala sam se vrlo motivirano i sigurno da ću, ovisno o mom tempu usvajanja i savladavanja pjesmica, uspješno položiti ovaj kolegij. Također sviđa mi se što smo svoje pjesmice i sviranje mogli predavati kada smo bile spremne i imale pripremljene materijale. Želim pohvaliti i profesoricu što je redovito ukazivala na moguće pogreške te dala priliku ispraviti.</p>	<p>Snimke pjesmica bile su mi korisne u svakome slučaju, a posebno kada nisam bila sigurna za pravilan položaj prstiju na tipkama. Na snimkama mi je podjednako dobro koristilo i sviranje i pjevanje. Smatram da je to bio odličan način za usvajanje sadržaja ovog predmeta online. Također, osobito mi je dobro koristilo snimanje pjesmica i preslušavanje istih, u svrhu polaganja kolegija. Lakše sam svladala gradivo i uštedila vrijeme jer nisam morala dolaziti u učionicu (Ovaj komentar je isti komentar koji se nalazi i u lijevoj rubrici, no ponovljen je jer se jednako odnosi na prvu i na treću kategoriju, op.a.).</p>

<p>Snimke pjesmica bile su izvrsne, korisne i jako poučne, cak i bolje sto je online jer smo imali vise vremena posvetiti se vježbanju sviranja jer nekome treba duže vremena da usvoji i vjerujem da bi nam te online snimke bile korisne i u budućnosti kad počnemo raditi kako bi nam olakšale glazbene aktivnosti u vrtiću.</p>	<p>Snimke pjesmica uvelike su mi pomogle pri učenju sviranja te tako olakšale i učinile manje stresno svladavanje osnova sviranja. Osobito pozitivna strana snimki je ta što ih imamo mogućnost u miru u svojem domu preslušati koliko god puta želimo. Nekima je učenje sviranja dugotrajan proces i potrebno ga je njegovati i usavršavati, a snimke pjesmica su najvažnija pomoć pri tom procesu.</p>	
<p>Snimke pjesmica bile su mi jako korisne. Mislim da je to jako dobar način za usvajanje ovog predmeta online. Na početku akademske godine imali smo Vaša predavanja, to jest vježbe, uživo na fakultetu. Mogu usporediti nastavu uživo i nastavu online. Nastava koju smo imali online mi puno više odgovara. Kada smo bili uživo, zbog velikog broja studenata i samo jednog klavira u učionici, smatram da smo jako puno vremena gubili jer svatko od nas bi svirao možda 10 minuta i onda bismo ostala 2 sata sjedili u učionici dok se svi izredaju i odsviraju. To je potpuno razumljivo zbog toga što je nas puno, a klavir je samo jedan, ali nastava online mi puno više odgovara.</p>	<p>Odlično napravljeno i vrlo jasno. S obzirom da je ovo bio moj prvi susret sa sviranjem nekog instrumenta, snimke su mi uvelike pomogle jer sam pregledavajući i preslušavajući pjesmice uspjela uspješno položiti kolegij. Bez snimki to zasigurno ne bi mogla, a i vježbanje u » kućnoj« atmosferi predstavlja manji pritisak i opuštenije i lakše sam svladala zadane sadržaje.</p>	<p>Snimke pjesmica su bile od velike koristi kao i upute što smo dobivali. Meni je ovaj način puno bolji, pošto uživo uvijek postoji neki strah i trema, ovako smo kod kuće bili sami u svom okruženju i na instrumentu koji poznajemo.</p> <p>Bile su svakako korisne jer su snimke bile vrlo kvalitetne, lako su se mogle pratiti, možemo zaustaviti snimku na dijelu koji ne znamo odsvirati te tako jednostavnije i brže naučiti ono što nam je bilo teže za odsvirati.</p> <p>Snimke pjesama su bile korisne jer smo pomoću njih mogli vidjeti gdje griješimo i kako to popraviti te kako pravilno držati prstomet dok sviramo, sto je uvelike važno.</p>

<p>S dostupnim materijalima sve je bilo lako shvatljivo i vrijeme sam mogla puno bolje iskoristiti jer sam bila kod kuće i cijelo vrijeme sam mogla vježbati na svom klaviru, a ne kao u učionici kada smo morali čekati dok se svi izredaju.</p>		<p>Snimke pjesmica bile su mi vrlo korisne, kada nisam bila sigurna, pogledala sam snimku profesorice i svladala sviranje. Uz snimke sam puno brže savladala sviranje, čak mislim da su korisnije nego sviranje uživo jer kada nismo sigurni, u bilo kojem trenutku kod kuće možemo pregledati snimku i ispraviti pogrešku i kući uvježbati sviranje. Kvaliteta je bila odlična, a i snimka se može usporediti. Mislim da je to odlična ideja i da detaljno i polako možemo više puta pregledati kako bi eventualno uvidjeli svoju pogrešku. Snimci su mi puno pomogli i smatram da je studentima koji se prvi put susreću s instrumentom ovaj način bio najbolji.</p> <p>Snimke pjesmica su mi bile vrlo korisne za samostalno učenje sviranja klavira. U situacijama u kojima nisam bila sigurna kako se određene note sviraju u svakom trenutku sam mogla provjeriti to na snimci. Bilo mi je izuzetno korisno što sam mogla zasebno vidjeti sviranje desnom i lijevom rukom kako bi bolje uočila svoje greške. Također mi je bilo korisno što se na YouTubeu može i usporediti snimka kako bi u nekim situacijama bolje uočila koje note se sviraju na koji način i zatim ispravila svoje greške.</p>
---	--	---

		<p>Snimke pjesmica, notni zapisi i upute su mi uvelike pomogli u svladavanju zadatoga gradiva, jer se ponovnim preslušavanjem snimaka lakše mogao utvrditi tempo, dinamika i ritam pjesmica. S obzirom na trenutnu pandemijsku situaciju, smatram da je način izvođenja online nastave vrlo uspješno izveden, no naravno ne može se mjeriti s nastavom uživo</p>
		<p>Vaše snimke su mi bile izuzetno korisne pogotovo u dijelovima gdje su prijelazi akorda što smatram vrlo važnim za savladavanje svake nove pjesmice u online nastavi tj. načinu rada kada sami moramo naučiti svirati.</p>

U drugoj skupini nalaze se kategorije komentara koji se odnose na sugestije oko poboljšanja snimki u budućnosti i na korisnost snimki u smislu samoprovjere naučenoga.

Tablica 2. Skupina studentskih komentara koji se odnose na kategorije sugestija za poboljšanje i upotrebu snimaka radi provjere naučenoga

<p>komentari za poboljšanje snimaka u budućnosti</p>	<p>korištenje snimaka za provjeru naučenog</p>
<p>Snimke su bile vrlo korisne i da nije njih, bilo bi mnogo nedoumica vezanih uz prstomet, tempo i sl. Jedina sugestija možda da prvo bude usporeni snimak, a onda normalno odsvirano jer sam ja osobno, svaki puta Vašu snimku na YT usporila kako bih uhvatila koji prst radi što u tom trenutku. Ali nije ni ti to bio problem. Odličan način da nas naučite, u svakom slučaju.</p>	<p>Snimke pjesmica bile su mi vrlo korisne jer sam pomoću njih provjeravala svoje znanje, ali i naučila bolje i lakše svirati. Smatram da je to dobar način za usvajanje sadržaja ovog predmeta online jer je lakše kad uz notni zapis čujemo i vidimo što moramo svirati.</p>

<p>Znam da niste tražili da sviramo brzo nego točno, ako je moguće jer bi mogli za ubuduće i one pjesmice koje su brze svirati i snimiti sporije. Ja sam na YouTubeu morala usporiti video pa mi je malo duže trebalo da savladam sviranje.</p>	<p>Bile su korisne kao provjera naučenog. S obzirom na to da mi kolegij nije prvi susret s instrumentom, nisam ih koristila za učenje sviranja. S druge strane, ne znam koliko su kolegice koje su prema snimkama napamet učile pjesmice zapravo svladale samo sviranje, a u kojoj je mjeri to samo kopiranje snimki. Nadam se da će ova akademska godina omogućiti da se nastava odvija uživo.</p>
<p>Snimke pjesmica uvelike su mi pomogle pri učenju sviranja klavira te smatram da bi se i dalje trebale koristiti u radu jer studentima može uvelike pomoći i olakšati učenje barem po meni</p>	
<p>Snimke su mi pomogle. Bez njih ne bih uspjela odsvirati. Smatram da su poželjne i u daljnjem radu, ali da ne smiju izostati niti predavanja uživo zbog teoretskog dijela (ili snimite i teoriju)</p>	
<p>Snimke pjesmica su bile kvalitetne i od pomoći. Snimke se mogu poboljšati na način da se približi desna ili lijeva ruka kako bi se bolje vidio prstomet.</p>	
<p>Poboljšati kvalitetu snimki</p>	

Treća skupina odgovora sastoji se od uglavnom općenitih komentara snimki, u kojima studenti ne preciziraju u čemu su im točno snimke bile korisne i na koji su se način njima koristili. Tu skupinu podijelili smo u dvije kategorije: kratki općeniti komentari i općeniti dulji opisi.

Tablica 3. Skupina općenitih studentskih komentara

Kratki općeniti komentari
Bile su korisne.
Snimke su bile jako korisne i puno su mi pomogle, bez njih bih jako teško bilo šta naučila.
Snimke pjesmica su bile korisne u online nastavi i dosta su mi pomogle pri samostalnom ne snalaženju na instrumentu.
Snimke pjesmica bile su mi vrlo korisne tijekom savladavanja gradiva.
Sve je bilo odlično.
Snimke su bile korisne i takav oblik nastave uspio se kvalitetno održati.
Snimke pjesmica pomogle su mi u vježbanju, pri svim nesigurnostima.
Snimke pjesama su mi bile od velike koristi jer sam na taj način lakše i uspješnije mogla savladati tehniku sviranja.
Jako sam zadovoljna bila sa snimkama i bile su vrlo korisne i dosta dobre, i odlično je bilo za (student nije dovršio rečenicu, op.a.)
Snimke su mi bile vrlo korisne, puno su mi pomogle u učenju i vježbanju sviranja.
Općeniti dulji opisi
Korištenje i praćenje snimaka bilo je korisno te smatram da je slanje snimaka svima olakšalo studiranje uz ostale obaveze. Ukratko, podržavam.
Meni su snimke pjesmica iznimno pomogle kako bih svladala sviranje i kako bih se naučila koristiti notnim zapisom. Da nije bilo snimki pjesmica, nisam sigurna kako bih uspjela položiti ovaj predmet. Smatram daje sve bilo perfektno odrađeno s Vaše strane i puno Vam hvala na olakšanju gradiva i pomoći pri svladavanju instrumenata.
Pjesmice su bile vrlo korisne, pogotovo za nas amatere koji se prvi put susrećemo sa sviranjem, i ovaj način za usvajanje sadržaja bio je odlično organiziran i prihvaćen, svakako je imao puno prilika za sviranje i ispravljanje i sve pohvale za ovakvu nastavu sviranja :)
Osobno mi snimke nisu bile potrebne, u mogućnosti sam bila samostalno savladati sav sadržaj, ali studentima koji nisu pohađali glazbenu školu smatram da sigurno pomažu snimke pjesmica.
Mislim da je ovakav oblik nastave bio neobičan za predmet koji smo učili, ali nije bilo nikakvih poteškoća te smatram da smo svi uspjeli svladati traženo.
Snimke su bile od iznimne pomoći i razlog su uspješnog učenja osnova sviranja. Također smatram da su dobra alternativa za nastavu uživo, posebno jer je prof. uvijek bila na usluzi za dodatna objašnjenja i svaku pomoć koju smo trebali.

Sve je bilo pravilno i na način da je svima olakšano. U velikoj mjeri je pomoglo svladati kolegij.
Smatram da su snimke pjesmica bile vrlo korisne, iako već duži niz godina sviram klavir. Sve u svemu, predavanja online i uživo bila su korisna, zanimljiva i profesorica je uvijek spremna pomoći i izaći u susret.
Snimke pjesmica bile su vrlo korisne jer smo uspjeli vizualno vidjeti kako točno i koliko dugo svirati, a također smo vidjeli i ispravan prstomet, što bez snimki nikada ne bih shvatila. To je odličan način za usvajanje sadržaja ovog predmeta online.
Snimke pjesmica su bile itekako korisne i sve je bilo detaljno objašnjeno te smatram da je uloženo puno truda. Ovakav način učenja se pokazao dobar i smatram da su ocjene generalno dobre. Profesorica je izlazila uvijek u susret te je bila uvijek dostupna.
Snimke pjesmica bile su stvarno odlične, ne bih ništa mijenjala, te smatram da je to bio super način za usvajanja sadržaja ovog predmeta online. Uistinu su mi pomogle shvatiti teoriju glazbe koju smo učili, posebno razlike u mjeri, akordima u pjesmama i sl. i uz pomoć snimki naučiti i kako samostalno čitati note, te naučiti svirati svaku pojedinu pjesmu čak i samostalno, bez upotrebe videozapisa.
Snimke pjesmica te snimke desne i lijeve ruke su mi bile stvarno korisne i uvelike su mi pomogle u svladavanju osnova sviranja klavira. Gledajući snimke i paralelno svirajući instrument, uspjela sam naučiti svirati pjesme.
Bile su korisne i za svladavanje sviranja i za pjevanje. Profesorica se potrudila olakšati nam Profesorica je za svaku pohvalu! Omogućila nam je da i u ovakvoj situaciji savladamo potrebno!
Ništa ne može biti bolje od uživo, ali profesorica se izuzetno potrudila te nam omogućila da naučimo potrebno tako što je dala sve od sebe za provedbu nastave online! Sve pohvale na trudu!

Nevezano za cilj ovoga istraživanja, moglo se primijetiti da je dosta studenata, unatoč uputi da u komentaru napišu svoje mišljenje o nastavi, pisalo (i) mišljenje o nastavniku. Razlog tomu moglo bi biti postojanje Jedinstvene sveučilišne studentske ankete²⁹ Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u kojoj studenti ocjenjuju sve nastavnike koji su im predavali u tekućoj akademskoj godini, a koju su ispunjavali nešto prije nego su pristupili ovoj.

²⁹ SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU, Centar za unaprjeđenje i osiguranje kvalitete visokog obrazovanja, *Jedinstvena sveučilišna studentska anketa za akademsku 2020./2021*, Osijek, 2021. Dostupno na: <http://www.unios.hr/jedinstvena-sveucilisna-studentska-anketa-3/> (13. 2. 2021.)

5. Rasprava

Potvrdu hipoteze H1, da su studenti dobro prihvatili hibridni sinkrono-asinkroni model nastave sviranja, može se naći već u njihovim odgovorima na drugo pitanje, iako je ono bilo općenitije postavljeno. Čak 85,4 % studenata izjasnilo se da je kolegij Glazba s praktikumom ispunio njihova očekivanja. Uzevši u obzir da je riječ o vrlo složenom kolegiju koji je od njih zahtijevao mnogo samostalnoga i kontinuiranoga rada, ta je ocjena vrlo ohrabrujuća, pogotovo jer se daljnjih 12,4 % studenata izjasnilo da je kolegij uglavnom ispunio njihova očekivanja, što ukupno čini 97,8 %. U kvalitativnoj analizi trećega dijela ankete među studentским komentarima pronađeno je još potvrda hipoteze, a osobito u prvoj skupini odgovora (tablica 1), u kojoj se nalazi osam komentara koji sugeriraju da je takav model nastave donio bolju vremensku organizaciju, devet komentara koji sugeriraju da je taj model nastave manje stresan od tradicionalne kontaktne nastave te čak 14 komentara koji sugeriraju kako je taj model nastave donio poboljšanje u vidu višekratnoga preslušavanja pjesmica i ciljanoga usmjeravanja na individualni problem pri vježbanju. Opći studentski komentari koji se nalaze u tablici 3 također upućuju na dobru prihvaćenost toga modela nastave, pri čemu se ističe sljedeći komentar: »Pjesmice su bile vrlo korisne, pogotovo za nas amatere koji se prvi put susrećemo sa sviranjem, i taj način za usvajanje sadržaja bio je odlično organiziran i prihvaćen, svatko je imao mnogo prilika za sviranje i ispravljanje i sve pohvale za takvu nastavu sviranja :)«.

Studentski odgovori na pitanja o korisnosti snimki i uputa ispod njih mogu se također smatrati potvrdom hipoteze H1, međutim oni donose i izravnu potvrdu hipoteze H2: da su snimke pjesama koristan alat u mrežnoj nastavi sviranja kolegija Glazba s praktikumom. Iako je bilo očekivano da će se studenti uglavnom izjasniti da su im snimke bile korisne, visoki postotci od preko 95 % za svako od pitanja o snimkama upućuju na to da bi ih se zaista trebalo uzeti u obzir kao dobar alat za buduću nastavu toga (i sličnih) kolegija. Nešto manji postotak korisnosti uputa ispod snimaka (83,1 %), a pogotovo udio od 9 % studenata koji ih nisu primijetili, upućuje na to da bi se taj segment upotrebe YouTubeova kanala trebao poboljšati u budućnosti. Postotci slaganja studenata s nekima od tvrdnji u drugom dijelu ankete također potvrđuju hipotezu H2. Tako se većina studenata (53,9 %) slaže da je takav način učenja dovoljan za naučiti dobro svirati i pjevati te koristiti se notnim zapisom pjesmice i da su uz snimke pjesmica i ostale upute koje su dobili mogli samostalno naučiti svirati (67,4 %). Nadalje, još ih se više složilo da smatraju da je takav način učenja dovoljan za naučiti osnove korištenja instrumentima (74,2 %) i da su im snimke bile dobra pomoć u svladavanju osnova sviranja klavira (79,8 %). Budući da je i cilj kolegija naučiti osnove, ohrabruje činjenica da je veliki postotak studenata dovoljno kritičan prema sebi i prema metodi nastave, pa uočava da je ov-

dje riječ tek o svladavanju instrumenta za potrebe provođenja glazbenih aktivnosti u vrtiću, a ne o usvajanju vještine (umjetničkoga) sviranja.

O korisnosti snimaka kao alata u nastavi sviranja kolegija Glazba s praktikumom govore i podatci o tome koliko su se studenti njima koristili. Tako je 74,2 % studenata izjavilo da su preslušali sve snimke pjesmica, nešto manje (69,7 %) ih se slaže da su im snimke u kojima lijeva i desna ruka sviraju posebno svoje dionice bile korisne, dok se gotovo polovica (49,4 %) njih složila da su se snimkama koristili u onim slučajevima kad nisu bili sigurni kako odsvirati pojedina mjesta u pjesmicama. S druge strane tek se 11,2 % studenata izjasnilo da snimke ne mogu zamijeniti kontaktnu nastavu, dok ih se 10,1 % složilo da su potpuno samostalno svladavali zadano bez upotrebe snimki. Ako taj posljednji postotak usporedimo s radom Nikolić i Ercegovac-Jagnjić,³⁰ u kojem iznose podatak da svega 30 studenata, odnosno njih 14,35 %, ima neki oblik prethodne glazbene naobrazbe izvan općeobrazovnoga sustava i da ti studenti postižu značajno bolje rezultate na općem Testu poznavanja glazbene umjetnosti, iz toga bi se moglo zaključiti da 10,1 % studenata koji su se složili da su potpuno samostalno svladavali zadano bez upotrebe snimki vjerojatno ima neko prethodno glazbeno obrazovanje. Takav zaključak potkrjepljuju i neki od studentskih komentara: »Osobno mi snimke nisu bile potrebne, u mogućnosti sam bila samostalno svladati sav sadržaj, ali studentima koji nisu pohađali glazbenu školu smatram da sigurno pomažu snimke pjesmica.«; »Smatram da su snimke pjesmica bile vrlo korisne, iako već duži niz godina sviram klavir. Sve u svemu, predavanja *online* i uživo bila su korisna, zanimljiva i profesorica je uvijek spremna pomoći i izići u susret.« Jedan od komentara upozorava i na potencijalni problem takozvane *prividne glazbene pismenosti*³¹ pri isključivom oslanjanju na snimke: »Ne znam koliko su kolegice koje su prema snimkama napamet učile pjesmice zapravo svladale samo sviranje, a u kojoj je mjeri to samo kopiranje snimki.« Kao protuargument za potencijalni problem mehaničkoga ponavljanja snimke može se izdvojiti sljedeće komentare: »Meni su snimke pjesmica iznimno pomogle kako bih svladala sviranje i kako bih se naučila koristiti notnim zapisom«; »Uistinu su mi pomogle shvatiti teoriju glazbe koju smo učili, posebno razlike u mjeri, akordima u pjesmama i sl. i uz pomoć snimki naučiti i kako samostalno čitati note te naučiti svirati svaku pojedinu pjesmu čak i samostalno, bez upotrebe videozapisa«.

³⁰ L. NIKOLIĆ, G. ERCEGOVAC-JAGNJIĆ, Neki ishodi učenja nastave glazbe u općem obrazovanju kao pretpostavka učenja glazbe na studijima za odgojitelje predškolske djece i učitelje primarnog obrazovanja.

³¹ Usp. P. ROJKO, »Problem podmetanja palca pri sviranju instrumenta s tipkama« na učiteljskim fakultetima, ili: O biti ili ne-biti učenja glazbe vrtićkih odgojitelj(ic)a i učitelj(ic)a razredne nastave.

Rezultati upućuju i na potvrdu hipoteze H3, da su snimke pjesama koristan alat u skupnoj nastavi sviranja općenito. Uz navedene tehničke probleme, odnosno manjak instrumenta za svakoga člana skupine, pri skupnoj nastavi sviranja u kontaktnoj nastavi snimke omogućuju svakomu od studenata da sam za sebe konzultira demonstraciju izvedbe izbliza, iako ne i uživo. Osim toga skupna nastava tako nije opterećena time da nastavnik opširnim opisivanjem mora nadoknađivati to što studenti nisu u mogućnosti vidjeti sve što se događa na klavijaturi. Snimke izvedbi tako se mogu koristiti i za vrijeme nastave i uvećano reproducirati na platnu uz upute nastavnika. Misao za budućnost svakako bi mogla biti i upotreba kamere iznad klavijature i reproduciranje sviranja na platnu u učionici za vrijeme nastave, no i to je tehnički zahtjev koji možda i nije izvediv s obzirom na opremljenost učionica. Opisane manjkavosti skupne nastave (na način na koji se provodi u sklopu kolegija Glazba s praktikumom) vjerojatno su razlog vrlo maloga broja studenata (10, što čini 11,2 %) koji se slažu s tvrdnjom da snimke sviranja pjesmice ne mogu zamijeniti nastavu *uživo*. To potvrđuju i studentski odgovori iz kategorije komentara koji se odnose na bolju vremensku organizaciju.

Potvrdu hipoteze H3 može se pronaći i u nekim od studentskih komentara: »Snimke su vrlo korisne jer samostalno možemo vježbati i u kraćem vremenu naučiti svirati, jer smatram da nas je mnogo da bi na nastavi uživo profesori mogli svakom posebno pružiti jednaku količinu vremena vježbajući sviranje«; »Snimke pjesmica uvelike su mi pomogle pri učenju sviranja klavira te smatram da bi se i dalje trebale koristiti u radu jer studentima može uvelike pomoći i olakšati učenje«; »Smatram da su poželjne i u daljnjem radu, ali da ne smiju izostati ni predavanja uživo (...)«.

Od studentskih komentara valja izdvojiti i jedan koji donosi analizu nastavnoga modela i usporedbu s nastavom uživo: »Snimke pjesmica bile su mi jako korisne. Mislim da je to jako dobar način za usvajanje ovog predmeta *online*. Na početku akademske godine imali smo Vaša predavanja, to jest vježbe, uživo na fakultetu. Mogu usporediti nastavu uživo i nastavu *online*. Nastava koju smo imali *online* mnogo mi više odgovara. Kada smo bili uživo, zbog velikog broja studenata i samo jednog klavira u učionici, smatram da smo mnogo vremena gubili jer svatko od nas svirao bi možda 10 minuta i onda bismo ostala 2 sata sjedili u učionici dok se svi izredaju i odsviraju. To je potpuno razumljivo zbog toga što je nas mnogo, a klavir je samo jedan, ali nastava *online* mi mnogo više odgovara. S dostupnim materijalima sve je bilo lako shvatljivo i vrijeme sam mogla mnogo bolje iskoristiti jer sam bila kod kuće i cijelo vrijeme sam mogla vježbati na svom klaviru, a ne kao u učionici kada smo morali čekati dok se svi izredaju.« Taj komentar, osim što podupire hipotezu da su studenti dobro prihvatili sinkrono-asinkroni model nastave, podcrtava spomenuti problem manjka instrumenata pri skupnoj nastavi i sugerira da bi se tim modelom moglo koristiti i kao dopunom kontaktnoj nastavi. Pri tome tim mode-

lom nastave studenti svakako ne bi bili prepušteni *samima sebi* – u komunikaciji u realnom vremenu (virtualno ili kontaktno) oni dobivaju povratnu informaciju i savjete. Taj aspekt nastave i studenti su u svojim komentarima prepoznali kao važan: »(...) posebno jer je prof. uvijek bila na usluzi za dodatna objašnjenja i svaku pomoć koju smo trebali«; »Osobno, kao potpuni početnik osjećala sam se vrlo motivirano i sigurno da ću, ovisno o mom tempu usvajanja i svladavanja pjesmica, uspješno položili ovaj kolegij. (...) Želim pohvaliti i profesoricu što je redovito upozoravala na moguće pogreške te dala priliku ispraviti«; »Profesorica je izlazila uvijek u susret te je bila uvijek dostupna«.

Valja upozoriti i na to da je taj model nastave osobito prikladan za nastavu na izvanrednom studiju, jer omogućuje toliko potreban kontinuitet u nastavi i optimizira korištenje (pre)malim brojem sati nastave.

Zaključak

Odgovitelji i učitelji u svojem radu bave se i glazbenom pedagogijom te njihovo obrazovanje uključuje glazbenu izobrazbu. Ta glazbena izobrazba nije na umjetničkoj, već na stručnoj razini, a na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku uključuje i stjecanje vještine sviranja instrumenta, koje se provodi u okviru predmeta Glazba s praktikumom. Glazba s praktikumom uključuje i stjecanje brojnih drugih glazbenih znanja i vještina, no sviranje i pjevanje zauzima najveći broj sati vježbi u studijskom programu kolegija. Sviranje se provodi skupno i uključuje mnogo demonstracije i objašnjavanja tehnike sviranja. U pandemijskim uvjetima tradicionalno kontaktno učenje sviranja, koje se uvelike oslanja na izravnu komunikaciju između profesora, studenta i instrumenta, prebačeno je u virtualnu sferu, što je zahtijevalo radikalnu promjenu pristupa. Za potrebe takve nastave osmišljen je sinkrono-asinkroni model koji se koristio instruktivnim videozapisima koji su postavljeni na YouTubeov kanal uz redovitu komunikaciju sa studentima u realnom vremenu na platformi Big Blue Button. U akademskoj godini 2020./2021. taj se model primjenjivao tijekom cijele godine, a nastava je realizirana djelomično kontaktno, a djelomično na daljinu. Budući da je takav sinkrono-asinkroni model prvi put upotrijebljen u nastavi sviranja, bilo je važno utvrditi koliko je bio uspješan i postoji li prostor za njegovo poboljšanje. Postavljene su tri hipoteze: H1: Studenti su dobro prihvatili hibridni sinkrono-asinkroni model nastave sviranja; H2: Snimke pjesama koristan su alat u mrežnoj nastavi sviranja kolegija Glazba s praktikumom; H3: Snimke pjesama koristan su alat u skupnoj nastavi sviranja općenito. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom među studentima i potvrdilo je sve tri hipoteze.

Osim potvrde hipoteza, visoka motivacija koja se mogla iščitati iz studentskih odgovora sugerira da bi i u budućoj, nadamo se kontaktnoj nastavi, takav model mogao imati svoje mjesto, u skladu s jednim od komentara: »Snimke pjesmica bile su jako korisne. Uz njih sam svladala i naučila svirati. Ni jedan početak nije lagan, ali se zato uz trud može. Nije mi jasno ako netko nije uspio svirati ili slično, jer su upute koje smo dobili točno napisane, a i objašnjene. Uz to znam i da je profesorica dala sve od sebe i sav svoj trud kako bi nam što više objasnila i približila ovaj predmet. Na početku, kao što sam i rekla, bilo je jako teško, ali se uspije ako uložiš vrijeme i trud. Smatram da je lakše bilo snimiti i poslati, ima manje treme i nismo toliko ograničeni vremenom. Nadam se da će glazbeni u idućoj godini biti zanimljiv kao i prethodne godine. :)«

THE POTENTIAL OF THE SYNCHRONOUS- ASYNCHRONOUS MODEL OF TEACHING PLAYING AND SINGING IN A GROUP

Ana POPOVIĆ* – Blanka GIGIĆ KARL**

Summary: *The paper examines the success of the synchronous-asynchronous model of teaching group playing and singing within the course Music with practicum, in full-time and part-time study of Early and Preschool Education at the Faculty of Education in Osijek during virtual classes. The results show that this model of teaching has been well accepted by students and is proving to be a good way to master this subject online, but also as a potential model for improving teaching group playing in the future.*

Keywords: *the synchronous-asynchronous model of teaching; group playing lessons; piano lessons; non-artistic studies; kindergarten teachers; music; students.*

* Ana Popović, MA in Music, Faculty of Education, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Cara Hadrijana 10, P.O. Box 330, 31000 Osijek, Croatia, apopovic@foozos.hr

** Blanka Gigić Karl, Ph.D., Academy of Arts and Culture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Ulica Kralja Petra Svačića 1/F, 31000 Osijek, Croatia, blanka.gigic@gmail.com